

วารสารดนตรีและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

การศึกษาคูณภูมิปัญญาด้านดนตรีไทย : กรณีศึกษาคูสุรพล จันทราปต์ย์

¹ธีรธร สุนทรสุข

²ไชว การวิชา

³เฉลิมกิต เข่งแก้ว

¹(นักศึกษาลัทธิสุตตรศาสนาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์)

²(อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์)

³(อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์)

¹E-mail : Teeratom.soon@hotmail.com

²E-mail : Chao@bru.ac.th

³E-mail: Chalermkit.kk@bru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของครูสุรพล จันทราปต์ย์ โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลวิจัยพบว่า ประวัติของครูสุรพล จันทราปต์ย์ ได้แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ประวัติทั่วไป ครูสุรพล จันทราปต์ย์ เกิดเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2490 ตำบลบางปะกง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นบุตรคนที่ 4 ของนายประสงค์ จันทราปต์ย์ และนางสำเนียง จันทราปต์ย์ (สกุลเดิม ศุภศงคาร) มีพี่น้องรวม 8 คน สมรสกับศาสตราจารย์ ดร. อังศุมาลย์ จันทราปต์ย์ (สกุลเดิม นาคสวัสดิ์) มีบุตร 2 คน จบการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยมิสซิสซิปปีสเตท (Mississippi State University) ประเทศสหรัฐอเมริกา 2) ประวัติการศึกษาวชิราวุฒยของครูสุรพล จันทราปต์ย์ ได้แบ่งออกเป็น 5 ช่วง ได้แก่ ช่วงเริ่มต้น เมื่อปี พ.ศ. 2496 - 2498 เริ่มฝึกดนตรีไทยกับคุณพ่อ ช่วงที่สอง เมื่อปี พ.ศ. 2499 - 2501 ฝึกฝนทักษะการตีฆ้องจากเพลงเดี่ยว ช่วงที่สาม เมื่อปี พ.ศ. 2501 - 2507 เรียนกับศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ช่วงที่สี่ เมื่อ พ.ศ. 2508 - 2518 เรียนรู้ทฤษฎีและหลักปฏิบัติดนตรีไทย และ ช่วงที่ห้า การเริ่มต้นการสอนดนตรีไทย ได้รับการครอบให้เป็นครูสอนดนตรีไทย และผู้ประกอบพิธีไหว้ครูดนตรีไทย และ 3) ผลงานของครูสุรพล จันทราปต์ย์ ได้แบ่งเป็นผลงานทางด้านวิชาการ การวิจัย และการพัฒนา และผลงานทางด้านดนตรีไทย ซึ่งมีผลงานที่โดดเด่นเป็นที่ประจักษ์

คำสำคัญ

คูณภูมิปัญญา / ดนตรีไทย / ครูดนตรีไทย / สุรพล จันทราปต์ย์

วารสารดนตรีและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

A Study of Wisdom Teachers in Thai Music : A Case Study of Teacher Suraphon Chantrapat

¹Teeratorn Soontornsuk

²Chao Kanwicha

³Chalermkit Kengkaew

¹ (Master Degree Student of Music Education, Music Education Department, Buriram Rajabhat University)

² (Advisor, Asst. Prof., Faculty of Education, Buriram Rajabhat University)

³ (Co-Advisor, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University)

¹E-mail : Teeratorn.soon@hotmail.com

²E-mail : Chao@bru.ac.th

³E-mail: Chalermkit.kk@bru.ac.th

Abstract

The objective of this research was to study the biography and works of Kru Suraphol Chandrapatya by collecting data from document and fieldwork. The collect data were analyzed by the Interview form and observation form The data were then analyzed according to the objectives of the research in a descriptive way. Then found a descriptive analyze of the research findings. The research found that the biography of Teacher Suraphol Chandrapatya was divided into 3 issues as follows: 1) general history Teacher Suraphol Chandrapatya was born on Saturday, May 10, 1947 in Bang Pakong Subdistrict, Bang Pakong District, Chachoengsao Province. He is the 4th son of Mr. Prasong Chandrapatya and Mrs.Samnieng Chandrapatya (former name Supasaringkhan) have a total of 8 siblings and married to Professor Dr. Angsumal Chandrapatya (former surname Naksawat) has 2 children who graduated with a doctorate degree of Agricultural Extension Branch, Mississippi State University, USA. 2)the history of Thai music education of Teacher Suraphol Chandrapatya is divided into 5 periods: the beginning period in 1953-1955, when he started practicing Thai music with his father; the second period in 1956-1958 practicing khim skills from solo songs, third period in the years 1958-1964, studying with Professor Dr.Uthit Naksawat, fourth period in the years 1965-1975, learning the theory and practice of Thai music and the fifth period, the beginning of teaching Thai music was crowned as a Thai music teacher 3) the works of teacher Suraphol Chandrapatya divided into academic works, research, development, and Thai music works whose outstanding works are evident.

Keyword

Teacher Wisdom / Thai music / Teacher Thai Music / Suraphol Chandrapatya

วารสารดนตรีและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ดนตรีไทยเป็นภูมิปัญญาของคนไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่ชี้ให้เห็นถึงความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มผู้คนที่ได้สังสรรค์ประสบการณ์ต่างๆ โดยได้มีการปรับเปลี่ยนตามกาลเวลาและตามยุคสมัยต่างๆ จากรุ่นสู่รุ่น (ศักดิ์พจน์ วุฒิหทัย. 2555 : 1-4) โดยดนตรีไทยได้เข้ามามีบทบาทกับพิธีต่างๆ ของคนไทย เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานอวมงคล เป็นต้น ซึ่งได้นำวงดนตรีไทยและเพลงไทยเข้ามาประกอบในพิธี เพื่อทำให้พิธีนั้นๆ เกิดความศักดิ์สิทธิ์เป็นสิริมงคลแก่เจ้าของพิธีและผู้เข้าร่วมพิธี โดยครูดนตรีไทยได้กำหนดวงดนตรีไทยและเพลงต่างๆ ที่ใช้ในการประกอบพิธีซึ่งมีรูปแบบและลักษณะการใช้งานที่แตกต่างกันในแต่ละงาน(สงบศึก ธรรมวิหาร. 2545 : 1)

ครูดนตรีไทย เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ ให้กับลูกศิษย์ โดยจะมีเทคนิคและวิธีการในการถ่ายทอดที่แตกต่างกันตามความถนัดของครูแต่ละท่าน (อุทัย ศาสตร์. 2561 : 566 - 567) ซึ่งครูสุรพล จันทราปัติย์ เป็นครูที่มีความรู้และความสามารถจนเกิดความเชี่ยวชาญทางด้านเครื่องสายและเป่าพาทย์เป็นอย่างดี โดยเครื่องดนตรีที่มีความถนัดมากเป็นพิเศษ ได้แก่ ขิม ซอสามสาย ซอด้วง ซออู้ ระนาดเอก ฆ้องวงใหญ่ เป็นต้นซึ่งได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ จากนายประสงค์ จันทราปัติย์ (บิดาของครูสุรพล จันทราปัติย์) และได้รับการถ่ายทอดจากศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ทางด้านทฤษฎีและทางด้านปฏิบัติ มีผลงานทางด้านวิชาการและทางด้านดนตรีไทยจำนวนมาก ปัจจุบันครูสุรพล จันทราปัติย์ อายุ 75 ปี (เก็บข้อมูลในปี พ.ศ.2565) มีตำแหน่งทางวิชาการ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล จันทราปัติย์ มีหน้าที่ทางด้านการสอนดนตรีไทยและทางด้านวิชาการ การวิจัย และการพัฒนา เป็นอาจารย์พิเศษสอนเครื่องมโหรี สาขาวิชาเอกดนตรีไทย ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้สร้างสรรค์ทำนองเพลงธรรมดาทั่วไปในการบรรเลงร่วมกับวงดนตรีไทย และได้สร้างสรรค์เพลงเดี่ยวขิมต่างๆ ได้แก่ เดี่ยวขิมเพลงสารถิ สามชั้น เดี่ยวขิมเพลงลาวแพน เดี่ยวขิมเพลงพญาโศก สามชั้น เดี่ยวขิมเพลงพญาโศก เถา เดี่ยวขิม 2 ตัว เพลงแป๊ะ สามชั้น เป็นต้น เป็นผู้ประกอบพิธีไหว้ครูของหน่วยงานต่างๆ นอกจากนี้ยังเป็นวิทยากรทางด้านวิชาการ การวิจัย และการพัฒนาให้กับหน่วยงานต่างๆ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาครุภูมิปัญญาด้านดนตรีไทย : กรณีศึกษาครูสุรพล จันทราปัติย์ เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของครูสุรพล จันทราปัติย์ โดยรวบรวมองค์ความรู้และเป็นส่วนหนึ่งของการสืบทอดครุภูมิปัญญา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของครูสุรพล จันทราปัติย์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Data) จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้นำมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล เสนอผลในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

วารสารดนตรีและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นงานที่ศึกษาเกี่ยวข้องกับครุภูมิปัญญาด้านดนตรีไทย
2. บุคคลผู้ให้ข้อมูล ครูสุรพล จันทราปัติย์
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบทางการ แบบไม่ทางการ และการสังเกตแบบทางการ แบบไม่ทางการ
4. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่ศึกษาได้แก่ ประวัติ และผลงานของครูสุรพล จันทราปัติย์ เรียบร้อยแล้ว จากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากบุคคลข้อมูลด้านต่างๆ มาสรุปตามประเด็นที่ศึกษาเพื่อนำไปวิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยการวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง การศึกษาครุภูมิปัญญาด้านดนตรีไทย : กรณีศึกษาครูสุรพล จันทราปัติย์

ภาพประกอบ 1 ครูสุรพล จันทราปัติย์
ที่มา : ธีรธร สุนทรสุข (2565)

1. ประวัติของครูสุรพล จันทราปัติย์

ครูสุรพล จันทราปัติย์ เกิดเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2490 ตำบลบางปะกงอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นบุตรคนที่ 4 ของนายประสงค์ จันทราปัติย์ และนางสำเนียง จันทราปัติย์ (สกุลเดิม ศุภศฤงคาร) มีพี่น้องรวม 8 คน ได้แก่ นางสาวสายสุนีย์ จันทราปัติย์ นางสาวนิรมล จันทราปัติย์ นางแง่น้อย แก้วปลั่ง นายสุรพล จันทราปัติย์ นายสุรสิทธิ์ จันทราปัติย์ นางรัชณี วิเศษมงคล นายเกียรติพันธุ์ จันทราปัติย์ และนายอนันต์ศักดิ์ จันทราปัติย์ ครูสุรพล จันทราปัติย์ สมรสกับศาสตราจารย์ ดร.อังศุมลย์ จันทราปัติย์ (สกุลเดิม

วารสารดนตรีและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

นาคสวัสดิ์) มีบุตร 2 คน คือ 1) นางวิสินี นุกุลกิจ สมรสกับ น.อ. ธนลักษณ์ นุกุลกิจ (ร.น.) มีบุตร 2 คน คือ เด็กชายธนวิรัช นุกุลกิจ และเด็กชายธนาวิญญู นุกุลกิจ 2) นายปณิธาน จันทราปัติย์

ภาพประกอบ 2 ครูสุรพล จันทราปัติย์ (แถวหน้า คนที่สองจากขวา) ถ่ายรูปกับครอบครัว
“จันทราปัติย์” เมื่ออายุ 6 ขวบ (ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. 2496)
ที่มา : อีรธรรม สุนทรสุข (2565)

1.1 ภูมิหลังของบิดา-มารดาที่เกี่ยวข้องกับดนตรี

บิดาของครูสุรพล จันทราปัติย์ (นายประสงค์ จันทราปัติย์) มีอาชีพรับราชการครู และเป็นนักดนตรีสมัครเล่น โดยคุณปู่ของครูสุรพล จันทราปัติย์ (นายสม จันทราปัติย์) รับราชการทหาร (ตำแหน่งขณะนั้นคือ หมื่นกรีธาพลรบ) เป็นนักดนตรีไทยสมัครเล่นที่สามารถเล่นดนตรีไทยวงเครื่องสายได้หลายชนิด ท่านได้สอนดนตรีไทยแก่คุณพ่อประสงค์และผู้ที่มีความสนใจ คุณปู่ (นายสม จันทราปัติย์) ได้เขียนโน้ตเพลงไว้มากมาย และมีเครื่องดนตรีประกอบงาหลากหลายชิ้น ได้แก่ ซอด้วง ซออู้ จะเข้ โทน-รำมะนา และเครื่องอื่นๆ ครบวงเครื่องสาย แต่เมื่อคุณปู่ (นายสม จันทราปัติย์) ถึงแก่กรรม คุณพ่อประสงค์มีความเสียใจจึงยกเครื่องดนตรีให้ลูกศิษย์ของท่านที่มาขอขงเหลือซอด้วง 1 คัน ซิม 1 ตัว และไวโอลิน 1 คันเท่านั้น และคุณพ่อประสงค์ก็ได้หยุดเล่นดนตรีไปจนครูสุรพลเกิดและอายุได้ประมาณ 6 ปี คุณพ่อประสงค์จึงได้กลับมาเล่นดนตรีไทยอีกครั้ง

โดยมีวงเครื่องสายไทยมีนักดนตรีส่วนใหญ่เป็นข้าราชการครู ข้าราชการปกครอง และเพื่อนฝูงที่ชอบเล่นดนตรีไทย มารวมวงกันบรรเลงเพื่อความสนุกสนาน หากมีใครมาเชิญไปบรรเลงในงานมงคล อาทิ งานแต่งงาน งานบวช งานชุมนุมสังสรรค์ งานเลี้ยงเนื่องในวันคล้ายวันเกิด และงานอื่นๆ ก็จะเป็นโอกาสดีที่ได้มาพบปะเล่นดนตรีไทยกัน (ที่จริงการรับงานบรรเลง ก็คือวันที่วงเครื่องสายสมัครเล่นวงนี้ได้มีโอกาสมารวมตัวกันซ้อม

วารสารดนตรีและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

เพลงและสร้างสรรค์กันนั่นเอง) และคุณพ่อประสงค์ได้รับการยอมรับให้เป็นหัวหน้าวง (อาจเป็นเพราะเป็นครูใหญ่โรงเรียนบางปะกง “บวรวิทยายน” มีความอาวุโส และทุกคนยกย่องเรียกอาจารย์)

1.2 ประวัติการศึกษาวิชาสามัญ

1.2.1 ระดับชั้นประถมศึกษา

พ.ศ. 2500 เข้าเรียนชั้นประถมศึกษา ที่โรงเรียนวัฒนาลัย ตำบลบางปะกง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา และจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (จบการศึกษาภาคบังคับในสมัยนั้น)

1.2.2 ระดับชั้นมัธยมศึกษา

พ.ศ. 2500 เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่โรงเรียนบางปะกง “บวรวิทยายน” ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา จนจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปี พ.ศ. 2506 แล้วเข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (2 ปี เรียกชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5) ที่โรงเรียนอำนวยศิลป์ พระนครจนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในปี พ.ศ. 2508 (เป็นการเรียกชื่อระดับชั้นในช่วงนั้น)

1.2.3 ระดับอุดมศึกษา

พ.ศ. 2508 เข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน คณะกสิกรรมและสัตวบาล (คณะเกษตรในปัจจุบัน) จนสำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ได้รับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (กส.บ.) ในปี พ.ศ. 2512

พ.ศ. 2512 เข้าทำงานที่กองเศรษฐกิจการเกษตร (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรในปัจจุบัน) สำนักปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตำแหน่งนักเกษตรตรี

พ.ศ. 2513 จึงลาออกจากราชการไปศึกษาต่อระดับปริญญาโททางรัฐประศาสนศาสตร์ ที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (National Institute of Development Administration : NIDA) และจบการศึกษาได้รับปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พบ.ม.) รัฐประศาสนศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2516

พ.ศ. 2516 เข้าทำงานในตำแหน่งอาจารย์ ที่สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ในปี พ.ศ. 2524 แล้วเดินทางไปศึกษาต่อระดับปริญญาเอก สาขาส่งเสริมการเกษตร ที่มหาวิทยาลัยมิสซิสซิปปีสเตท (Mississippi State University) ประเทศสหรัฐอเมริกา และได้รับปริญญาเอก Ed.D (Agricultural and Extension Education) ในปี พ.ศ. 2527

2 ประวัติการศึกษาทางด้านดนตรีไทย

2.1 ช่วงเริ่มต้น (เริ่มฝึกดนตรีไทยกับคุณพ่อ เมื่อปี พ.ศ. 2496 - 2498)

2.1.1 พ.ศ. 2496 ครูสุรพล จันทราปัติย์ เริ่มเล่นดนตรีไทยเมื่ออายุ 6 ปี โดยเริ่มฝึกตีฉิ่งเป็นเครื่องมือแรก เมื่อตีฉิ่งเข้าจังหวะได้แล้วคุณพ่อจึงให้ครูสุรพลทำหน้าที่เป็นคนตีฉิ่งในวงเครื่องสายไทย ซึ่งเป็นวงสมัครเล่น มีคุณพ่อประสงค์ จันทราปัติย์ เป็นหัวหน้าวงและเป็นผู้สืบทอดวงนำวงในช่วงวงหยุดพักบรรเลงอยู่นั้นครูสุรพลมักถือโอกาสตีฉิมของนักดนตรีในวงเล่นเสมอ คุณพ่อประสงค์เห็นแววความเป็นนักดนตรีของลูกชาย (สุรพล จันทราปัติย์) จึงได้นำฉิมที่บ้านมาซ่อมและสอนลูกชาย (สุรพล จันทราปัติย์) ให้ตีฉิมนับแต่นั้น เมื่อครูสุรพลสามารถตีฉิมได้แล้ว คุณพ่อก็ให้เข้าตีฉิมร่วมวงเครื่องสาย และคุณพ่อก็ทยอยสอนตีฉิมเพลงต่างๆ ให้มากขึ้นจนเป็น

วารสารดนตรีและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

คนตีซิมประจำวง ส่วนฉิ่งและเครื่องกำกับจังหวะอื่นๆ คุณพ่อก็ให้น้องชายคนรอง (สุรสิทธิ์ จันทราปัติย์) เข้ารับหน้าที่แทน เมื่อครูสุรพลตีซิมได้ดีแล้ว คุณพ่อก็ต่อเดี่ยวซิมเพลงลาวแพนให้และมีอยู่บ้างที่คุณพ่อประสงค์ ครูสุรพล และน้องสุรสิทธิ์ ได้รับเชิญไปแสดงในงานเลี้ยง โดยคุณพ่อสี่ซอดด้วง ครูสุรพล ตีซิม และน้องสุรสิทธิ์ ตีฉิ่งหรือตีกลอง ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบของผู้ชมผู้ฟัง จึงได้รับเชิญไปแสดงมากขึ้น และคนพากันเรียกวงดนตรีวงนี้ว่าวง “ประสงค์และซันส์” (Prasong and Sons) เมื่อตีซิมได้แล้วครูสุรพล จันทราปัติย์ ก็มักหยิบซอดด้วง ซอฮู้ ซลุ่ย มาเล่นเสมอจนสามารถตีซิม สี่ซอดด้วง ซอฮู้ เป่าซลุ่ย และตีกลองหน้าทับต่างๆ ได้ตั้งแต่อายุได้ 10 ปี ครูสุรพล จันทราปัติย์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“สิ่งที่ผมได้เรียนรู้จากการเล่นดนตรีไทยในวงสมัครเล่น ที่กลายเป็นบุคลิกของผมก็คือ การเป็นคนเรียบร้อย แต่พิถีพิถัน มีความรับผิดชอบ และชอบทำตัวไม่ให้เป็นภาระแก่ใคร เวลาไปเล่นดนตรีตามบ้านและงานต่างๆ บางครั้งต้องนั่งรถนั่งเรือไปไกลมากทีเดียว การกินอยู่ การหลับนอน การต้องไปห้องน้ำ (ที่แต่ก่อนเรียกว่า “ไปทุ่ง” คือนั่งคันทนาถ่ายทุกข์ก่อนฟ้าสว่าง) การอาบน้ำ การแต่งกาย และเรื่องอื่นๆ ผมได้เรียนรู้มากมาย เป็นชีวิตที่เรียบง่าย และมีความสุขดีตามวัย” (สุรพล จันทราปัติย์, สัมภาษณ์. 2565. กันยายน 10)

2.1.2 พ.ศ. 2497 ช่วงเริ่มเรียนตีซิมกับคุณพ่อประสงค์ จันทราปัติย์ โดยครูสุรพลอายุได้ 7 ปี ซึ่งคุณพ่อก็สอนให้ตีซิม เริ่มจากเพลงแป๊ะ สามชั้น แล้วต่อยด้วยเพลงอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพลงเถา และเพลงที่ใช้ในงานมงคล โดยครูสุรพล จันทราปัติย์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ผมเรียนรู้การตีซิมจากการต่อเพลงของคุณพ่อ ซึ่งผมเรียนรู้ได้เร็ว และสามารถคิดทางซิมได้เองตั้งแต่เด็ก โดยมีคุณพ่อช่วยบอกและปรับทางให้ คงมีเพียงเพลงแป๊ะ สามชั้น ซึ่งเป็นเพลงฝึกหัดเพลงแรก เพลงนาคเกี้ยว สามชั้น และเพลงเขมรพวง เถา เท่านั้น ที่คุณพ่อต่อทางซิมให้ หลังจากนั้นคุณพ่อจะให้ผมคิดทางเอง โดยในการต่อเพลง คุณพ่อจะสี่ซอดด้วง แล้วให้ผมตีซิมตามทำนองที่ได้ยิน ผมจึงทำทางซิมตามทางซอดด้วง ซึ่งมีบางครั้งที่ผมคิดทางยังไม่ดี หรือคิดทางไม่ออก คุณพ่อก็จะบอกทางซิมให้ เป็นผลให้ผมเรียนรู้และพัฒนาทักษะไม่เพียงการตีซิม แต่คิดทางซิมเป็นอีกด้วย สิ่งนี้ผมถือเป็นเทคนิคการถ่ายทอดที่มหัศจรรย์มาก เพราะผมมาเรียนรู้ภายหลังว่าโดยทั่วไปในการสอนตีซิมนั้น ครูจะให้ศิษย์ตีตามที่ครูทำให้ดูเป็นตัวอย่าง โดยที่ยังไม่คิดทางขึ้นเองแต่อย่างใด

(เมื่อผมศึกษาปริญญาเอก มีโอกาสได้ศึกษาวิชาเกี่ยวกับการสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ จึงทราบว่าเทคนิคนี้เป็นการพัฒนาทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ที่ให้ผู้เรียนทำตามหรือตอบสนองตามแนวชี้แนะของครู (Guided Response) ซึ่งถือเป็นขั้นตอนฝึกทดลองถูก แต่เทคนิคที่คุณพ่อใช้ในการถ่ายทอด

การตีซิมแก่ผมนั้นสูงถึงขั้นที่ให้ผู้เรียนคิดและทำได้ด้วยความเชื่อมั่นของตนเอง (ขั้น Mechanism) ซึ่งจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อครูเชื่อมั่นว่าศิษย์จะทำได้เท่านั้น” (สุรพล จันทราปัติย์, สัมภาษณ์. 2565. กันยายน 10)

2.1.3 ช่วงการบรรเลงรวมวง การเทียบซิมและหลักปฏิบัติของนักดนตรีไทย โดยคุณพ่อเริ่มให้ครูสุรพลตีซิมเข้าวงในเพลงที่ต่อให้ และสอนให้ปรับเทียบเสียงซิมด้วยตนเอง ทั้งสอนให้ตระหนักถึงความรับผิดชอบของนักดนตรีที่ (1) ต้องจดจำและแม่นยำในทำนองเพลง (2) ต้องฟังนักดนตรีคนอื่นๆ ในวงว่าเขาเล่น

วารสารดนตรีและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

อย่างไร แล้วตีพิมพ์ให้เคล้าไปกับวงได้อย่างกลมกลืน (3) ต้องฟังจังหวะฉิ่ง และจังหวะกลองให้ดี ทั้งวงต้องบรรเลงด้วยอัตราความเร็วที่เหมาะสม และ (4) ถ้านักดนตรีเกิดไม่แม่นยำในการดำเนินทำนองเพลงใด (เพราะแต่ละคนต่างเป็นมือสมัครเล่น มักจดจำเพลงได้ไม่แม่นยำ) จะต้องช่วยกันนำวงให้การบรรเลงดำเนินไปได้ด้วยดีและเรียบร้อย ซึ่งคุณพ่อกำชับเสมอว่า ถ้าสายซอด้วงเกิดขาดขณะที่สีและท่านกำลังเปลี่ยนสายอยู่ ครูสุรพลจะต้องตีพิมพ์ประกอบวงไปให้ได้ (เพราะเป็นคนเดียวในวงที่ไม่ตีพิมพ์สุรา ในขณะที่คนอื่นๆ ในวงจะตีพิมพ์และมักเพลิดเพลินในการบรรเลงแล้วเกิดสะดุด จึงต้องฟังพากัน ด้วยบรรยากาศที่ทุกคนต่างขำและสนุกในการบรรเลงมาก) (สุรพล จันทราปัติย์, สัมภาษณ์. 2565. กันยายน 10)

2.1.4 การเรียนตามหลักปฏิบัติดนตรีไทย คุณพ่อประสงค์ จันทราปัติย์ ซึ่งเป็นนักดนตรีประเภทเครื่องสาย ได้สอนครูสุรพลให้มีความสามารถ “แปล (translation)” ทางซอด้วงไปเป็นทางซิม และยังสามารถ “แปร (variation)” เรียบเรียงทำนองซิมขึ้นเองตามต้องการ โดยที่ยังรักษาทำนองเพลงหลักไว้ด้วย เป็นการคิดทางซิมขึ้นโดยที่ไม่มีการเตรียมมาก่อนแต่อย่างใด (improvisation) ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากมากสำหรับเด็ก แต่คุณพ่อประสงค์ จันทราปัติย์ ก็ใช้เทคนิคนี้กับครูสุรพล คงเป็นเพราะท่านเชื่อว่าครูสุรพลสามารถฝึก โดยครูสุรพล จันทราปัติย์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ตรงนั้นผมขอออกตัวไว้ก่อน ว่าไม่ได้ยกตัวเองว่าเก่งแต่อย่างใด แต่ผมขอยกย่องคุณพ่อของผมว่าท่านเป็นครูชั้นยอดจริง ๆ การที่คุณพ่อผมจบวิชาซิมครู ได้ทำงานเป็นครู และต่อมาเป็นครูใหญ่ จึงเชื่อว่าท่านคงเข้าใจถึงเทคนิคการสร้างหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ (แต่ท่านจะใช้ทฤษฎีของใครผมไม่ทราบ) แล้วท่านประยุกต์ใช้ในการถ่ายทอดการตีพิมพ์แก่ผม ซึ่งผมมีศรัทธาใจและภาคภูมิใจมาก ปัจจุบันผมได้ใช้แนวทางที่คุณพ่อท่านทำ ในการถ่ายทอดหลักปฏิบัติทางดนตรีแก่ศิษย์ของผมบางคน ที่ผมพิจารณาเห็นว่ามีความสามารถเหมาะสมด้วย” (สุรพล จันทราปัติย์, สัมภาษณ์. 2565. กันยายน 10)

2.2 ช่วงที่สอง (ฝึกฝนทักษะการตีพิมพ์จากเพลงเดี่ยว เมื่อปี พ.ศ.2499 - 2501)

2.2.1 พ.ศ. 2499 ครูสุรพลอายุได้ 9 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้นประถมปีที่ 4 ก็ได้รับการต่อเดี่ยวซิมเพลง “ลาวแพน” จากคุณพ่อประสงค์ จันทราปัติย์ ซึ่งเป็นทางซิมที่คุณพ่อจดจำมาจากคุณปู่ (สม จันทราปัติย์) ปรงแต่งเสริมขึ้น สีลาและท่วงทำนองมีลักษณะธรรมชาติที่อ่อนหวาน ส่วนการออกซิมนั้น คุณพ่อประสงค์ จันทราปัติย์ ปรับจากทางซิมของขุนเจริญดนตรีการ (เจริญ โรหิตโยธิน) ที่บันทึกเป็นโน้ตซิมเพลงเดี่ยวลาวแพน ของร้านดุริยบรรณ สีแยกคอกวัว กรุงเทพฯ โดยคุณพ่อไปซื้อมา แล้วให้เด็กชายสุรพลศึกษาและติดตามโน้ตนั้น แล้วคุณพ่อช่วยแนะนำปรับแก้บ้างเพื่อให้ได้เสียงซิมที่ประสานเสียงเลียนแบบแคนอีสานมากขึ้น และการดำเนินทำนองมีความไพเราะมากขึ้นด้วย โดยครูสุรพล จันทราปัติย์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ในช่วงนั้น ผมเรียนอยู่ชั้นประถมปีที่ 4 ได้ออกแสดงการเดี่ยวซิมเพลงลาวแพนในงานต่างๆ ทั้งในบ้านเกิดที่ตำบลบางปะกง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา และในจังหวัดอื่นๆ เป็นที่ชื่นชอบของผู้ได้ยิน ได้ฟังการเดี่ยวซิม และให้รางวัลแก่ผมเสมอ ทั้งที่เป็นเงินและของอื่นๆ ซึ่งถือว่ามากมายสำหรับผมในวัยเด็ก มีหลายงานที่คุณพ่อนำผมและน้องชาย (สุรสิทธิ์) ไปแสดงโชว์ โดยให้ผมเดี่ยวซิม และให้น้องชายตีฉิ่งบ้าง ตีกลองบ้าง

วารสารดนตรีและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบของผู้ฟังอย่างมาก จนมีคนตั้งชื่อวงเราสามคนว่า วง “ประสงค์แอนด์ซันส์” (Prasong and Sons) ครูยังได้รับการต่อเพลงให้ไปบรรเลงประกอบการฟ้อนรำของนักเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ ที่ลูกศิษย์ของคุณ พ่อสอนอยู่ด้วย (คุณพ่อสอนที่โรงเรียนบางปะกง “บวรวิทยายน” นานกว่า 33 ปี จึงมีลูกศิษย์ที่จบการศึกษาแล้ว ไปประกอบอาชีพและแต่งงาน ซึ่งต่อมากลายเป็นรุ่นพ่อแม่ แล้วส่งลูกเข้าโรงเรียนมาเป็นศิษย์ของคุณพ่อ เป็นดังนี้ถึง 3 รุ่น คือสอนตั้งแต่พ่อแม่ จนถึงรุ่นลูก และรุ่นหลานเลยทีเดียว)” (สุรพล จันทราปัติย์, สัมภาษณ์. 2565. กันยายน 16)

2.2.2 การตีพิมพ์ในช่วงวัยเรียนชั้นประถมศึกษา โดยครูสุรพล จันทราปัติย์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“สิ่งที่ครูได้เรียนรู้จากคุณพ่อนั้นนับว่ามีคุณค่าอย่างยิ่งต่อชีวิตความเป็นนักดนตรีของครู เพราะท่านฝึกครูให้มีความสามารถทั้งการตีพิมพ์และการเทียบเสียงพิมพ์ ซึ่งครูทำได้ตั้งแต่อายุยังไม่ถึงสิบขวบ คุณพ่อบอกครูว่า คนตีพิมพ์ต้องขยัน ไม่เบื่อง่ายที่จะเทียบเสียงพิมพ์ให้ไม่เพี้ยนอยู่เสมอ และต้องไม่ปล่อยให้สายพิมพ์ขาดโดยไม่ซิงสายใหม่ให้ครบสามสายในหย่องเดียว เมื่อเปลี่ยนสายพิมพ์ใหม่ ๆ สายย่อมตึงไม่ได้ที่ ต้องมีเพื่อนให้ปรับเสียงบ่อยๆ ดังนั้น คนตีพิมพ์ต้องหมั่นเทียบเสียงพิมพ์ให้ดีทุกครั้งเมื่อมีโอกาสให้กระทำได้ เช่น ในช่วงที่ว่างพักการบรรเลง (แต่ต้องไม่เทียบเสียงพิมพ์หรือตอกหมุดพิมพ์ให้เสียงดังในขณะที่นักร้องขับร้องอยู่) และต้องมั่นใจว่าเสียงพิมพ์ตรงกับเสียงขลุ่ยเพียงออที่ใช้เป็นหลักในการเทียบเสียงของเครื่องดนตรีต่าง ๆ ในวง ครูจึงสามารถใช้หูฟังและจับเสียงได้ตรง คุณสมบัตินี้เป็นสิ่งที่คุณพ่อได้สร้างให้เกิดในตัวครู ซึ่งเป็นสิ่งที่ดียิ่งเมื่อครูมาเป็นครูสอนดนตรีไทย โดยเฉพาะพิมพ์ที่หลายคนบอกว่าเทียบเสียงยาก เพราะพิมพ์หนึ่งมีถึง 42 สาย (พิมพ์ มี 7 หย่อง หรือนม ในหนึ่งแถว ทั้งตัวมี 2 แถว จึงมีหย่องทั้งหมด 14 หย่อง แต่ละหย่องจะขึ้นสายพิมพ์ 3 สาย จึงมีสายพิมพ์รวมทั้งสิ้น 42 สาย) ความสามารถในการตีพิมพ์ของครูนั้น คงเป็นเพราะครูมีพรสวรรค์ทางดนตรีด้วย เนื่องจากครูสืบทอดมาจากคุณปู่ (สม จันทราปัติย์) ซึ่งเป็นทหาร ชื่อตำแหน่งหมื่นกริธาพลรบ (ไม่ทราบว่ายเทียบชั้นยศอะไรในปัจจุบัน) แต่ท่านชอบเล่นดนตรีไทยด้วย และได้ตั้งวงดนตรีไทย กับถ่ายทอดให้แก่ศิษย์วัยต่าง ๆ ทั้งหญิงและชายไว้ไม่น้อย คุณปู่ได้เขียนโน้ตขอด้วงและโน้ตจะเข้ไว้หลายเล่ม เสียหายที่ท่านถึงแก่กรรมไปก่อนครูเกิด ทราบว่าคุณพ่อเสียใจมาก เมื่อลูกศิษย์คุณปู่มาขอเครื่องดนตรีไทยขึ้นไหน คุณพ่อจึงให้เขาไปโดยไม่คิดเงินทองแต่อย่างใด ทราบว่าเป็นชุดประกอบบงาสวยงามมากด้วย คงเหลือขอด้วงคันเก่าๆ คันหนึ่ง กับพิมพ์อีกตัวหนึ่ง และไวโอลินที่เก่ามากคันหนึ่งเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ พิมพ์จึงเป็นเครื่องดนตรีชิ้นแรกที่ครูเล่น” (สุรพล จันทราปัติย์, สัมภาษณ์. 2565. กันยายน 16)

2.2.4 การบรรเลงเครื่องดนตรีไทยอื่นๆ ครูสุรพล จันทราปัติย์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“นอกจากเรียนตีพิมพ์แล้ว ผมยังเรียนสีซอด้วงและซออู้กับคุณพ่ออีก ที่ท่านสอนผมนั้น เพราะเห็นว่าผมมักชอบหยิบซอของท่านมาแอบสีเล่นบ่อยๆ ตอนแรกท่านยังไม่สอนขอให้ ท่านบอกผมว่า ควรเล่นเครื่องดนตรีให้เก่งเป็นอย่างไร ไปก่อน แล้วจึงค่อยเล่นเครื่องดนตรีอย่างอื่น หากผมยังเล่นพิมพ์ได้ไม่ดี แล้วไปจับเครื่องดนตรีอื่นๆ เล่น ดังที่โบราณเรียกว่า “จับจด” คือ ชอบเปลี่ยนไปเล่นเครื่องดนตรีต่างๆ อยู่เรื่อยๆ ไม่จริงจังแล้ว ก็อาจกลายเป็นนักดนตรีที่เล่นดนตรีได้หลายอย่าง แต่เอาดีไม่ได้สักอย่าง ดังนั้น คุณพ่อจึงแนะนำให้ผมตีพิมพ์ให้เก่งก่อน แล้ววันหนึ่งท่านจะสอนขอให้ ซึ่งผมก็ทำตาม แล้วก็มีวันหนึ่งที่คุณพ่อไปซื้อมะพร้าว เอากะโหลกมาทำซออู้ให้ผม โดยมีขนาดของทวนซอย่อลงมาจากขนาดจริง เพื่อให้เหมาะกับนิ้วของเด็กที่ยังสั้นอยู่ คุณพ่อบอกการโรงให้

วารสารดนตรีและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

ช่วยทำตามที่ท่านบอก หน้าขออู่แทนที่จะชิงด้วยหนัง ท่านกลับใช้กระดาษทำว่ามาชุบแป้งชิงหน้ากะโหลกมะพร้าวให้หนา ได้เสียงขอไม่ดังมากนัก แต่ก็เป็นเสียงขอที่ผมชอบและสีเล่นบ่อยๆ คุณพ่อสอนผมให้สีขออู่จนผมสีได้ถูกหลักแล้ว ผมจึงขยายไปสีขอดังต่อ โดยใช้หลักการสีขอหลักเดียวกัน แต่การดำเนินลีลาท่วงทำนองเพลงต่างกัน เพราะขอดังเป็นเครื่องดนตรีนำวงเครื่องสาย จึงต้องเป็นหลักของวงในการดำเนินทำนองเพลง นอกจากขอแล้ว ครูยังเป่าขลุ่ยได้ด้วย เพราะชอบเสียงและเป่าไม่ยาก แต่ระบายลมไม่เป็น และครูก็ตีระนาดเอกได้อีกด้วย เพราะลุงที่อยู่บ้านติดกันกับบ้านผมที่บางปะกง ชื่อ ลุง “ซ้อง เกื้อะเจริญ” ชอบตีระนาดทุกวัน ผมชอบไปนั่งดูและจดจำการตีของลุงแกมา และขอลองตีบ้าง โดยลุงซ้องช่วยสอน ดังนั้น ลุงซ้องจึงเป็นครูระนาดเอกคนแรกของผมสรุปแล้วเมื่อครูจบชั้นมัธยมปลายนั้น ได้ตีขิมเป็นเครื่องดนตรีหลัก และสีขอดัง ซออู่ เป่าขลุ่ย และตีระนาดเอกเป็นเครื่องดนตรีรอง” (สุรพล จันทราปต์ย์, สัมภาษณ์. 2565. กันยายน 18)

2.3 ช่วงที่สาม (เรียนขิมกับศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ เมื่อปี พ.ศ. 2501 - 2507)

2.3.1 พ.ศ. 2501 ครูสุรพล จันทราปต์ย์ อายุ 11 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมปีที่ 2 (ในสมัยนั้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากนั้นต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1) คุณพ่อคิดจะส่งเข้าบรรเลงเดี่ยวขิมในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ของกระทรวงศึกษาธิการ จัดที่กรุงเทพฯ แต่ท่านเกรงว่าทางเดียวลาวแพนที่ท่านต่อให้จะสู้ทางเดี่ยวของครูเมืองกรุงไม่ได้ จึงนำมาฝากตัวเป็นศิษย์เรียนเดี่ยวขิมกับ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ด้วยความช่วยเหลือของศิษย์ของท่านอาจารย์ ที่ทำงานอยู่ที่แปดริ้วหรือจังหวัดฉะเชิงเทรา ครูสุรพล จันทราปต์ย์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ในค่ำวันที่ครูเดินทางถึงบ้านท่านอาจารย์ ท่านให้ครูยกขิมตัวที่บ้านท่านออกมา ครูจึงยกขิมมาและนั่งเทียบเสียง ในขณะที่ท่านอาจารย์นั่งคุยกับขุนสำเนียงชั้นเชิง ที่มาพักอยู่กับท่าน ครูใช้เวลาเทียบค่อนข้างนาน เพราะใจนึกเกรงท่าน เนื่องจากบุคลิกของท่านดูน่าเกรงขามมากในความรู้สึกของครูสุรพล ดังนั้นครูจึงเทียบขิมด้วยความรู้สึกกลัวๆ กลัวๆ ท่านอาจารย์คุยกับขุนสำเนียงชั้นเชิง พักหนึ่งก็หันมาถามครูสุรพลว่าเทียบเสร็จหรือยัง ครูสุรพลก็ตอบว่าเกือบเสร็จแล้วครับ ท่านก็พูดว่าเป็นนักดนตรีต้องรวดเร็วในการเทียบเสียง และมีสมาธิมั่นคงนี่จึงเป็นคำสอนแรกที่ครูได้รับจากท่านอาจารย์ เมื่อเทียบขิมเสร็จท่านอาจารย์บอกให้ตีขิมให้ฟังซิ ครูสุรพลจึงถามท่านว่าเพลงอะไรครับ ท่านก็บอกว่าเพลงอะไรก็ได้ที่เราถนัดนะ ครูสุรพลจึงตีเพลงพราหมณ์ตีค้ำน้ำเต้าเถาให้ท่านฟัง ท่านอาจารย์ฟังอย่างตั้งใจ พอจบเพลง ท่านก็พูดกับขุนสำเนียงชั้นเชิงที่นั่งฟังอยู่ด้วยว่า ที่โบราณเขาว่าช่างเผือกอยู่ในป่านี้จริงนะ เจ้านี่ตีขิมฝีมือเท่า.. (ท่านเอ่ยชื่อนักดนตรีที่ตีขิมคนหนึ่งที่เป็นผู้ใหญ่) ที่เดียว แล้วท่านก็ต่อเพลงเดี่ยวให้ แต่ไม่ใช่ลาวแพน เพลงเดี่ยวเพลงแรกที่ได้รับการต่อคือ พญาโคก สามชั้น (อาจเพราะท่านอาจารย์เห็นว่าครูได้เพลงเดี่ยวลาวแพนอยู่แล้ว) ซึ่งครูได้เรียนเดี่ยวจากท่านวันละไม่ถึงชั่วโมง และต่อจบในสัปดาห์เดียวเป็นทางขิมที่พิสดารและแตกต่างไปจากลีลาการเดี่ยวขิมเพลงลาวแพนที่ครูสุรพลคุ้นเคยมีใช้น้อย ซึ่งครูสุรพลได้แสดงการเดี่ยวขิมเพลงพญาโคก สามชั้น นี้ ในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 22 ปี พ.ศ. 2502 ในสถานะตัวแทนนักเรียนภาคศึกษา 12 (ในครั้งนั้นมีจังหวัดในภาคศึกษานี้ 7 จังหวัด ได้แก่ ฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด) ดังภาพประกอบที่ 4.8 และได้มีการลงภาพการบรรเลงเดี่ยวขิมของ

วารสารดนตรีและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

เด็กชายสุรพลในหนังสือที่ระลึกงานแสดงศิลปหัตถกรรมนักเรียน ของกระทรวงศึกษาธิการ ครั้งที่ 23 ในปี พ.ศ. 2503 ด้วย” (สุรพล จันทราปัติย์, สัมภาษณ์. 2565. กันยายน 18)

ภาพประกอบ 3 ครูสุรพล จันทราปัติย์ เดี่ยวขิมเพลงพญาโศก สามชั้น ในงาน
ศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 22 ของกระทรวงศึกษาธิการ จัดที่โรงเรียน
สวนกุหลาบ เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2502
ที่มา : อีรธร สุนทรสุข (2565)

2.3.2 เพลงเดี่ยวอื่นๆ ที่ได้รับการต่อจากศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ได้แก่ เดี่ยวนกดขมื่น เถา (สามชั้นถึงชั้นเดียว) เดี่ยวพญาโศก เถา (ตั้งแต่สามชั้น สองชั้น ชั้นเดียว จนถึงครึ่งชั้น) เดี่ยวสารถิ สามชั้น เดี่ยวขิม สองตัวเพลงแป๊ะ สามชั้น เดี่ยวเขินนอก สามชั้น เดี่ยวกราวโน สามชั้น และต่อมาก็ต่อเดี่ยวลาวแพน ทางของท่าน ตามที่คุณพ่อประสงค์ขอ เพราะคุณพ่อยากให้ลูกได้ทางดีๆ ไว้

2.4 ช่วงที่สี่ (เรียนรู้ทฤษฎีและหลักปฏิบัติดนตรีไทย เมื่อ พ.ศ. 2508 - 2518)

2.4.1 เรียนรู้หลักทฤษฎีและหลักปฏิบัติดนตรีไทยจากศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ โดยครูสุรพล จันทราปัติย์ ได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับทฤษฎีและหลักปฏิบัติดนตรีไทยจากศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ในช่วงเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (พ.ศ. 2508 - 2512) และได้ฝึกบรรเลงดนตรีทั้งเครื่องดีด (ครูสุรพล ยอมรับว่ามีข้อจำกัดเรื่องข้อนิ้วมือ จึงไม่ถนัดเครื่องดีด) เครื่องสี เครื่องตี เครื่องเป่า และเครื่องกำกับจังหวะ ในวงมโหรีเครื่องใหญ่ โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ตีขิม สีซอดัง เป่าขลุ่ย ตีฆ้องวงเล็ก ระนาดทุ้มเหล็ก ระนาดเอก และกลองแขก ครูสุรพลได้เป็นประธานชมรมดนตรีไทย ขณะศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 ด้วย ซึ่งครูสุรพล จันทราปัติย์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ในช่วงศึกษาปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครูได้ออกรายการ ดร.อุทิศ แนะนำดนตรีไทย ทางสถานีโทรทัศน์ เป็นประจำ โดยตีระนาดทุ้มอะลูมิเนียม ที่ท่านศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ ประดิษฐ์ขึ้น โดยเปลี่ยนจากลูกกระพรวนเหล็กเป็นแผ่นอะลูมิเนียม และติดตั้งท่ออะลูมิเนียมรองรับเสียงระนาดแต่ละลูก เพื่อเพิ่มเสียงให้กังวานและแจ่มใสขึ้นด้วย ในช่วงนี้จนถึงช่วงที่ครูศึกษาปริญญาโทอยู่ที่นิด้า (NIDA) ครูได้มีโอกาสพบกับ

วารสารดนตรีและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

ครูดนตรีไทยชั้นยอดหลายท่าน ทั้งด้านเครื่องเป่าพาทย์ เครื่องสาย มโหรี และขับร้อง ครูได้เรียนรู้เกี่ยวกับดนตรีไทย และการขับร้องจากท่านเหล่านี้ด้วย ทำให้มีความรู้แตกฉานยิ่งขึ้น และได้เรียนรู้ฝีมือการแสดงของแต่ละท่าน ทั้งจากการสังเกต การฟัง การพูดคุยซักถามในช่วงซ้อมและพักก่อนออกรายการโทรทัศน์ และการบันทึกเสียงในห้องบันทึกเสียงที่บ้านท่านอาจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ท่านเหล่านี้ยังเป็นครูพักลักจำของครูด้วย ทางด้านเป่าพาทย์ มี ครูบุญยงค์ เกตุคง ครูบุญยัง เกตุคง ครูช่อ อากาศโปร่ง ครูประสิทธิ์ ถาวร ครูสมภาพ ข้าประเสริฐ ครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ ครูอุทัย แก้วละเอียด ครูเสนาะ หลวงสุนทร ครูประมวล อรรถชีพ ครูฉลาก (นกลีเก้ง) โพธิ์สามต้น ครูหยด ผลเกิด ครูจำรัส ภูประเสริฐ ครูสงบศึก ธรรมวิหาร ครูสมพงษ์ นุชพิจารณ์ ครูสมพงษ์ โรหิตา จล ครูสวงศ์ ลาภเวช เป็นต้น ด้านเครื่องสาย-มโหรี ก็มีศาสตราจารย์อุดม อรุณรัตน์ (ซอสามสาย) ครูฉลุย จียจันทร์ (ซอด้วง) ครูระดี วิเศษสุรการ (จะเข้) เป็นต้น ด้านขับร้องก็มี ครูประชิต ข้าประเสริฐ ครูกัญญา โรหิตา จล ครูอนงค์ ศรีไทยพันธุ์ ครูยุพา วัชรนาถ ครูสุเทพ มีสวัสดิ์ ครูจุฬา ดิษฐปัญญา ครูพร ภิรมย์ (บุญสม มีสมวงษ์) เป็นต้น ท่านเหล่านี้ครูเรียกพี่ ตามรุ่นพี่ที่เรียนที่ ม.เกษตรศาสตร์ เรียกกัน และทุกท่านก็ไม่ถือตัวและให้ความเมตตาครูเป็นอย่างมาก เป็นความเคารพและอบอุ่นระหว่างนักดนตรีต่างวัย ที่ครูประทับใจและยังระลึกถึงอยู่ทุกวันนี้” (สุรพล จันทราปัติย์, สัมภาษณ์. 2565. กันยายน 25)

2.4.2 หลักทฤษฎีและหลักปฏิบัติดนตรีไทยจากท่านอาจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ โดยครูสุรพล จันทราปัติย์ ให้สัมภาษณ์ว่า มีเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่ครูได้เรียนรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและหลักปฏิบัติดนตรีไทยจากท่านอาจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ คือ เพลงไทยนั้นจะดำเนินทำนองโดยยึด “ลูกช้อง” (Basic or Principal Melody) ที่เป็นแม่บทหรือเนื้อเพลงเป็นหลัก (ช้องวงใหญ่ในวงเป่าพาทย์หรือมโหรีจะเป็นเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่ลูกช้องที่ว่านี้) แล้วนักดนตรีที่บรรเลงเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ ที่ดำเนินทำนอง จะแปลลูกช้องไปเป็นทางเต็ม (Full Melody) ให้เหมาะกับเครื่องดนตรีของตนต่อไป แต่ในวงเครื่องสายนั้น นักดนตรีจะบรรเลงทางเต็มไปเลย เพราะไม่มีช้องวงใหญ่ดำเนินทำนองหลัก (และเพลงไทยที่ผู้แต่งเป็นครูเครื่องสาย ท่านก็มักแต่งเพลงโดยยึดลูกช้องตามวรรคเป็นเกณฑ์ บางเพลงท่านไม่ได้ทำทางลูกช้องไว้) ดังนั้น การเรียนและทำทางเพลงของครูครั้งเยาว์วัย จึงเป็นการคิดทางขิมตามทางซอด้วงที่คุณพ่อสี่ซึ่งเป็นทางเต็ม แต่เมื่อครูบรรเลงในวงมโหรีนั้น ครูต้องยึดลูกช้อง แล้วคิดทางให้เหมาะกับขิม ทั้งให้ดำเนินทำนองคละเคล้ากลมกลื่นไปกับทางของเครื่องดนตรีชนิดอื่นๆ ในวงด้วย ไม่ใช่คิดไปอย่างเลื่อนลอย จึงเป็นสิ่งที่ทำทายนักดนตรีอยู่มาก ต้องคิดกลอนเพลงหรือท่วงทำนองเพลงหรือทางที่สอดคล้องกับหน้าที่ของเครื่องดนตรีนั้นๆ แล้วบรรเลงไปกับวงให้เกิดสุนทรียรสในการฟัง (สุรพล จันทราปัติย์, สัมภาษณ์. 2565. กันยายน 25)

2.4.3 การเรียนเพลงต่างๆ จากท่านอาจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ โดยครูสุรพล จันทราปัติย์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ครูได้เรียนเพลงเรื่อง เพิ่มเติมจากเพลงเถา เพลงเกร็ด และเพลงต่างๆ จากท่านอาจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ด้วย เพราะท่านอาจารย์มักซ้อมดนตรีที่บ้านของท่านเป็นประจำ บางวันท่านตีระนาดเอกและซ้อมเพลงเรื่อง (คือเพลงที่บรรเลงเป็นชุด โดยนำเพลงที่มีลักษณะใกล้เคียงกันหลายๆเพลงมาบรรเลงติดต่อกัน โดยไม่มีเนื้อร้อง มักเริ่มจากเพลงช้า เพลงเร็ว และออกเพลงลาเป็นลำดับสุดท้าย) ผมฟังแล้วกลอนเพราะดี ท่านจึง

วารสารดนตรีและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

ต่อให้ และบอกผมว่า เพลงเกาหลายเพลงเกิดจากท่านผู้ประพันธ์เพลงไทยได้นำบางเพลงในเพลงเรื่องนั้นเองมาแต่งเป็นเพลงเกา ท่านอาจารย์ ดร.อุทิศ ชยันซ่อมเพลงมาก ท่านรักดนตรีไทยเป็นชีวิตจิตใจเลยทีเดียว ครูได้ชิมซาบทางดนตรีแต่ละอย่างที่ท่านอาจารย์เล่นได้ไม่น้อย แต่เดี๋ยวนี้พอแก่ตัวลงก็ชักหลงลืมไปบ้างแล้ว” (สุรพล จันทราปัติย์, สัมภาษณ์. 2565. กันยายน 25)

2.4.4 ชีวิตของการเป็นนักดนตรีไทย ในช่วงศึกษาที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ตอนหนึ่ง โดยครูสุรพล จันทราปัติย์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ขณะที่ครูเป็นนิสิตเรียนอยู่ปีที่ 2 ได้ว่างเว้นออกรายการโทรทัศน์ไปราวปีเศษ เพราะท่านอาจารย์ ดร.อุทิศ ไปเป็นผู้เชี่ยวชาญองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization: FAO) ที่ประเทศมาเลเซีย ผมได้ติดต่อสถานีวิทยุและสถานีโทรทัศน์ และได้รับโอกาสให้ไปตีขิมบันทึกเสียงออกอากาศรายการ “กล่อมนิทรา” ของสถานีวิทยุ ททท. ถนนราชดำเนิน และตีสดทางสถานีวิทยุศึกษาทุ่งมหาเมฆ เพื่อหารายได้มาเรียนหนังสือ ทั้งได้เดี่ยวขิมเพลงนกขมิ้น ในรายการ “เพลินเพลงกับนฤพล” ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม ซึ่งในยุคนั้นยังเป็นที่วิวาห์ด่าอยู่ด้วย จากการเดี่ยวขิมในรายการ “เพลินเพลงกับนฤพล” นี้เอง ทางท่านผู้ดูแลรายการ “คันธรรพศาลา” สถานีโทรทัศน์ช่อง 4 (คุณพะออง คชสังข์สิทธิ์) จึงได้ติดต่อผมให้นางมโหรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ไปแสดงออกอากาศรายการนี้ ดังนั้น ดร.วิวัฒน์ แดงสุภา ซึ่งตอนนั้นเป็นประธานชมรมดนตรีไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จึงนำวงมโหรีเครื่องใหญ่ไปแสดง (ครูเป็นผู้ร่วมบรรเลงด้วยคนหนึ่ง โดยตีขิม) การแสดงของวงได้รับคำชมเชยอย่างมากจากสื่อมวลชน” (สุรพล จันทราปัติย์, สัมภาษณ์. 2565. กันยายน 25)

2.5 ช่วงที่ทำ (การเริ่มต้นการสอนดนตรีไทย ได้รับการครอบให้เป็นครูสอนดนตรีไทย และผู้ประกอบพิธีไหว้ครูดนตรีไทย)

2.5.1 การเริ่มต้นการสอนดนตรีไทย โดยครูสุรพล จันทราปัติย์ ได้รับมอบหมายจาก ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ให้ทำหน้าที่สอนดนตรีไทยแทนท่าน ให้นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ลงทะเบียนเรียนดนตรีไทย (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรก ที่ให้นิสิตเลือกลงทะเบียนเรียนวิชาดนตรีไทยได้ โดยอยู่ในกลุ่มกิจกรรมดนตรีและกิจกรรมเข้าจังหวะ หมวดวิชาพลศึกษา จำนวน 1 หน่วยกิต ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 ซึ่งในสมัยนั้น นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ทุกคนต้องเรียนวิชาพลศึกษาเป็นวิชาบังคับ 4 เทอม เทอมละ 1 หน่วยกิต และดนตรีไทยเป็นวิชาเลือกวิชาหนึ่ง ปรากฏว่ามีนิสิตลงทะเบียนเรียนเต็ม 30 คนในทุกเทอม และต่อมามหาวิทยาลัยฯ ได้อนุมัติให้นิสิตที่เล่นดนตรีไทยและขับร้องประจำวงดนตรีไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้คะแนนเกรด A ในวิชาพลศึกษาด้วย (สมัยนั้นหานิสิตที่เล่นดนตรีไทยเก่งมาก่อนได้ค่อนข้างยาก การให้ได้คะแนนวิชาพลศึกษาระดับนี้ จึงเป็นเหตุจูงใจให้ชมรมดนตรีไทยมีนักดนตรีและนักร้องเพิ่มขึ้น แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม่มีนักดนตรีไม่เต็มวงในบางปี) (สุรพล จันทราปัติย์, สัมภาษณ์. 2565. กันยายน 25)

2.5.2 การครอบให้เป็นครูสอนดนตรีไทย ครูสุรพล จันทราปัติย์ ได้รับการครอบในพิธีไหว้ครูดนตรีไทยประจำปี พ.ศ. 2518 ของชมรมดนตรีไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ เป็นผู้อ่านโองการกระทำพิธี และท่านได้ครอบ (หมายถึงการประสิทธิ์ประสาท

วารสารดนตรีและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

ให้) ให้ครูสุรพลเป็นครูสอนดนตรีไทยโดยสมบูรณ์ ซึ่งเป็นการครอบงำที่สอง ที่เรียกกันทั่วไปว่า “มอไม้” คือ ครูจะครอบพร้อมทั้งมอไม้ตี ไม้ตีต เครื่องดนตรีต่างๆ ให้เป็นเครื่องหมายว่า บัดนี้ศิษย์จะเป็นครูสอนดนตรีที่สมบูรณ์ และสามารถส่งสอนสานุศิษย์ด้วยเครื่องดนตรีตามที่ได้รับมอบมาจากครูผู้ครอบได้ (สุรพล จันทราปัติย์, สัมภาษณ์. 2565. ตุลาคม 1)

2.5.3 ในปี พ.ศ. 2526 ครูสุรพล จันทราปัติย์ ก็ได้รับการครอบงำสูงสุดให้เป็นผู้อ่านโองการกระทำพิธีไหว้ครูดนตรีไทย จากคุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง บุตรีของท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ครูสุรพล จันทราปัติย์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ครูเดินทางจากสหรัฐอเมริกามาร่วมในงานพระราชทานเพลิงศพท่านอาจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ที่มีขึ้นในวันเสาร์ที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2526 จากนั้นคุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง ได้ให้ครูอุทัย แก้วละเอียด นำผมพร้อมด้วยพานดอกไม้ ธูปเทียน ผ้าขาว เงินกำล 6 บาท และเครื่องกระยาบวชสังเวทอย่างละเล็กละน้อย ไปที่บ้านของท่านที่ลาดพร้าว ในวันพฤหัสบดีที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2526 เพื่อประกอบพิธีบูชาครูที่จัดขึ้นเป็นการเฉพาะ ซึ่งคุณหญิงชื่น (ซึ่งผมเคารพและเรียกท่านว่า “คุณป้า” ตามอย่างที่ลูกๆ ของท่านอาจารย์ ดร.อุทิศ เรียกท่าน) จะครอบให้ครูเป็นผู้อ่านโองการไหว้ครูกระทำพิธีไหว้ครูดนตรีไทย สืบสายสำนักบ้านบาตรของท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ในสายสืบต่อจากศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ต่อไป นับว่าเป็นความเมตตาอย่างยิ่งแก่ครู ซึ่งคุณหญิงชื่นได้กรุณาครอบและให้พรแก่ผม ซึ่งถือเป็นสิริมงคลอย่างสูง จากนั้นได้เดินทางกลับไปเรียนต่อที่อเมริกา จนสำเร็จการศึกษาในปลายปี พ.ศ.2527 และเดินทางกลับถึงเมืองไทยในต้นปี พ.ศ. 2528 และเพื่อให้สมบูรณ์แห่งการเป็นผู้อ่านโองการกระทำพิธีไหว้ครูดนตรีไทย จึงขอต่อเพลงหน้าพาทย์เพิ่มเติม โดยเฉพาะเพลงที่ใช้ในพิธีไหว้ครู จนถึงหน้าพาทย์ชั้นสูง คือเพลงองค์พระพิราพ จากครูอุทัย แก้วละเอียด และครูหยด ผลเกิด ในการนี้ ศาสตราจารย์ ดร.อังศุมลย์ จันทราปัติย์ (ภรรยาของครูสุรพล จันทราปัติย์) ก็ได้ร่วมเรียนเพลงหน้าพาทย์นี้ไปพร้อมกันด้วย” (สุรพล จันทราปัติย์, สัมภาษณ์. 2565. ตุลาคม 1)

1.3 ผลงานของครูสุรพล จันทราปัติย์

1.3.1 ผลงานด้านวิชาการ การวิจัย และการพัฒนา

เป็นนักวิจัย มีผลงานวิจัยรวม 23 เรื่อง เป็นอาจารย์/วิทยากร บรรยายพิเศษ มีบทความทางวิชาการ เอกสารประกอบการบรรยาย/ฝึกอบรม และชุดสไลด์ (PowerPoint) ไม่น้อยกว่า 30 เรื่อง เป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ/รายงานวิจัย (Peer Review) เพื่อตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาและสมาคมทางวิชาการต่าง ๆ อาทิ วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร สมาคมวิทยาศาสตร์การเกษตรแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ โครงการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สาขาวิชาเกษตรเขตร้อน ภาคพิเศษ ทำหน้าที่ด้านการเรียนการสอนและที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เป็นนักวิจัยพี่เลี้ยง (Mentor) แก่บุคลากรของสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน (พ.ศ. 2557 - 2558) และสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม บางเขน (พ.ศ. 2558 - 2562) เป็นผู้ให้คำปรึกษาการออกแบบหลักสูตรการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร แก่ส่วนราชการ ธุรกิจเอกชน และสถาบัน /

วารสารดนตรีและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

องค์การเกษตร (พ.ศ. 2516 - 2564) เป็นวิทยากรฝึกอบรม ด้านการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ) การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม การฝึกอบรมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มนุษย์สัมพันธ์ การบริหารและนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร การวางแผนยุทธศาสตร์ การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ การวางโครงการ การบริหาร ติดตามและประเมินผลโครงการ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ การพูดต่อที่ชุมชน เป็นต้น แก่บุคลากรของสถาบันการศึกษา หน่วยงานของรัฐ ธุรกิจเอกชน และสถาบัน / องค์การทางการเกษตร (พ.ศ. 2516 - 2564) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ ที่ปรึกษาคณบดีคณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , พ.ศ. 2552 - 2556 เป็นวิทยากรบรรยายพิเศษ หลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร (ภาคปกติ และภาคพิเศษ) ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตรมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , พ.ศ. 2533 - 2562) เป็นวิทยากรบรรยายพิเศษ หลักสูตรปริญญาโทและเอก สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , พ.ศ. 2533 - 2564

1.3.2 ผลงานด้านดนตรีไทย

1.3.2.1 ได้เขียนบทความเรื่องซิม 2 เรื่อง ได้แก่

- สุรพล จันทราปัติย์. ซิม. เอกสารประกอบการฝึกอบรมเครื่องสายไทยสำหรับครูระดับประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา. เอกสารสำเนาเย็บเล่ม , 2538

- สุรพล จันทราปัติย์. ความรู้เบื้องต้นเรื่องซิม. ใน มหาวิทยาลัยบูรพา , หนังสือที่ระลึกในการประกวดดนตรีไทยระดับนักเรียนภาคตะวันออก ครั้งที่ 16 ซึ่งถ้วยพระราชทาน 10 กุมภาพันธ์ 2539 หน้า 35 - 48. ชลบุรี: ชลบุรีการพิมพ์ , 2539.

1.3.2.2 สร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ได้แก่ เพลงทั่วไปธรรมดา และเพลงเดี่ยวซิม เช่น เดี่ยวซิม 2 ตัว เพลงแป๊ะ สามชั้น เพลงสารถี สามชั้น เพลงลาวแพน เป็นต้น ซึ่งใช้สำหรับการสอนผู้เรียน

1.3.2.3 เป็นผู้ประกอบพิธีงานไหว้ครูให้กับสถาบันหน่วยงานต่างๆ

1.3.2.4 เผยแพร่องค์ความรู้ต่างๆ ด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติให้กับผู้ที่มีความสนใจ

1.3.2.5 เป็นอาจารย์พิเศษ สอนเครื่องมือเอกซิม สาขาวิชาเอกดนตรีไทย ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.3.2.6 นอกจากนี้ ครูสุรพล จันทราปัติย์ ยังเป็นผู้จัดวางหลักสูตร แนวทางและวิธีการฝึกอบรมรวมทั้งการประเมินผลการฝึกอบรม แก่ครูผู้สอนดนตรีไทยและขับร้องเพลงไทย ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาตามโครงการพัฒนาครูผู้สอนดนตรีไทยและขับร้องเพลงไทย ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ในปีงบประมาณ 2533 และ 2534 โดย ครูสุรพล จันทราปัติย์ เป็นหัวหน้าทีมวิทยากรดำเนินการฝึกอบรมแก่วิทยากรแกนนำ เพื่อให้ไปเป็นผู้ถ่ายทอดและฝึกทักษะแก่ครูผู้สอนดนตรีไทยและขับร้องเพลงไทยในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการต่อไป และเพื่อให้การฝึกอบรมบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ครูสุรพล จันทราปัติย์ จึงได้เรียบเรียงและจัดทำเอกสารประกอบการฝึกอบรม โดยเป็นผู้เขียนโน้ตเพลงตามหลักสูตรเป็นทางกลาง ที่ระบุจังหวะฉิ่งกับจังหวะหน้าทับกลองกำกับไว้ด้วย เพื่อมอบให้ครูที่เป็นวิทยากรแกนนำ นำไปปรุงเป็นทางของเครื่องดนตรีไทย

วารสารดนตรีและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

แต่ละชนิด ให้เหมาะกับความสามารถของนักเรียน ในการบรรเลงวงเครื่องสาย และวงเครื่องสายผสมปี่พาทย์ไม้นวม ตามเครื่องดนตรีที่แต่ละโรงเรียนมีต่อไป เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการถ่ายทอดการบรรเลงดนตรีไทยของวิทยากรแกนนำ และครูผู้สอนดนตรีไทยในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ ครูสุรพล จันทราปัติย์ จึงได้เขียนโน้ตขิมเพลงตามหลักสูตรให้ไว้เป็นแบบอย่าง และบรรเลงขิมตามโน้ต บันทึกเสียงทำเป็นตลับเทปมอบให้แก่ครูผู้สอนดนตรีไทยที่เข้ารับการศึกษาเพื่อนำไปฝึกฝน ทบทวน และถ่ายทอดแก่นักเรียนให้ถูกต้องต่อไป นอกจากนี้ยังร่วมกับทีมวิทยากรเขียนโน้ตขลุ่ย จะเข้ และระนาดเอก แล้วบันทึกเสียงการเป่าขลุ่ย การตีคตะเข้ และการตีระนาดเอก

สรุปผลการวิจัย

ครูสุรพล จันทราปัติย์ โดยได้แบ่งประวัติออกเป็น 3 ประเด็นดังนี้

1) ประวัติทั่วไป โดยครูสุรพล จันทราปัติย์ เกิดเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2490 ตำบลบางปะกง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นบุตรคนที่ 4 ของนายประสงค์ จันทราปัติย์ และนางสำเนียง จันทราปัติย์ (สกุลเดิม ศุภศฤงคาร) มีพี่น้องรวม 8 คน สมรสกับศาสตราจารย์ ดร.อังศุมลย์ จันทราปัติย์ (สกุลเดิม นาคสวัสดิ์) มีบุตร 2 คน การศึกษาสูงสุดระดับปริญญาเอก สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยมิสซิสซิปปีสเตท (Mississippi State University) ประเทศสหรัฐอเมริกา

2) ประวัติการศึกษาวิชาดนตรีไทยของครูสุรพล จันทราปัติย์ ได้แบ่งออกเป็น 5 ช่วง ดังนี้

1. ช่วงเริ่มต้น (เริ่มฝึกดนตรีไทยกับคุณพ่อ เมื่อปี พ.ศ. 2496 - 2498) ครูสุรพล จันทราปัติย์ เริ่มเล่นดนตรีไทยเมื่ออายุ 6 ปี โดยเริ่มฝึกตีฉิ่งเป็นเครื่องมือแรก เมื่อตีฉิ่งเข้าจังหวะได้แล้ว คุณพ่อจึงให้ครูสุรพลทำหน้าที่เป็นคนตีฉิ่งในวงเครื่องสายไทย ซึ่งเป็นวงสมัครเล่น มีคุณพ่อประสงค์ จันทราปัติย์ เป็นหัวหน้าวงและเป็นผู้สืบทอดวงนำวงในช่วงวันหยุดพักบรรเลงอยู่นั้นครูสุรพลมักถือโอกาสตีขิมของนักดนตรีในวงเล่นเสมอ

2. ช่วงที่สอง (ฝึกฝนทักษะการตีขิมจากเพลงเดี่ยว เมื่อปี พ.ศ. 2499 - 2501) ครูสุรพล จันทราปัติย์ อายุได้ 9 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้นประถมปีที่ 4 ก็ได้รับการต่อเดี่ยวขิมเพลง “ลาวแพน” จากคุณพ่อประสงค์ จันทราปัติย์ ซึ่งเป็นทางขิมที่คุณพ่อจดจำมาจากคุณปู่ (สม จันทราปัติย์) ปรงแต่งเสริมขึ้น ลีลาและท่วงทำนองมีลักษณะธรรมชาติที่อ่อนหวาน ส่วนการออกซุ่มนั้น คุณพ่อประสงค์ จันทราปัติย์ ปรับจากทางขิมของขุนเจริญดนตรีการ (เจริญ โรหิตโยธิน) คุณพ่อช่วยแนะนำปรับแก้บ้างเพื่อให้ได้เสียงซุ่มที่ประสานเสียงเลียนแบบแคนอีสานมากขึ้น และการดำเนินทำนองมีความไพเราะมากขึ้นด้วย

3. ช่วงที่สาม (เรียนกับศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ เมื่อปี พ.ศ. 2501 - 2507) ครูสุรพล จันทราปัติย์ อายุ 11 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมปีที่ 2 (ในสมัยนั้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 4) ประถมศึกษาปีที่ 4 จากนั้นต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1) คุณพ่อคิดจะส่งเข้าบรรเลงเดี่ยวขิมในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน แต่ท่านเกรงว่าทางเดี่ยวลาวแพนที่ท่านต่อให้จะสู้ทางเดี่ยวของครูเมืองกรุงไม่ได้ จึงนำมาฝากตัวเป็นศิษย์เรียนเดี่ยวขิมกับ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์

วารสารดนตรีและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

4. ช่วงที่สี่ (เรียนรู้ทฤษฎีและหลักปฏิบัติดนตรีไทย เมื่อ พ.ศ. 2508 - 2518) เรียนรู้หลักทฤษฎีและหลักปฏิบัติดนตรีไทยจากศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ โดยครูสุรพล จันทราปัติย์ ได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับทฤษฎีและหลักปฏิบัติดนตรีไทยจากศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ในช่วงเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (พ.ศ. 2508 - 2512) และได้ฝึกบรรเลงดนตรีทั้งเครื่องดีด เครื่องสี เครื่องตี เครื่องเป่า และเครื่องกำกับจังหวะ

5. ช่วงที่ห้า (การเริ่มต้นการสอนดนตรีไทย ได้รับการครอบให้เป็นครูสอนดนตรีไทย และผู้ประกอบพิธีไหว้ครูดนตรีไทย) การเริ่มต้นการสอนดนตรีไทย โดยครูสุรพล จันทราปัติย์ ได้รับมอบหมายจาก ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ให้ทำหน้าที่สอนดนตรีไทยแทนท่าน ให้นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ลงทะเบียนเรียนดนตรีไทย การครอบให้เป็นครูสอนดนตรีไทย ครูสุรพล จันทราปัติย์ ได้รับการครอบในพิธีไหว้ครูดนตรีไทย ประจำปี พ.ศ.2518 ของชมรมดนตรีไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ เป็นผู้อ่านโอองการกระทำพิธี และท่านได้ครอบ (หมายถึงการประสิทธิ์ประสาทให้) ให้ครูสุรพลเป็นครูสอนดนตรีไทย โดยสมบูรณ์ และก็ได้รับการครอบชั้นสูงสุดให้เป็นผู้อ่านโอองการกระทำพิธีไหว้ครูดนตรีไทย จากคุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง บุตรีของท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

3) ผลงานของครูสุรพล จันทราปัติย์ ได้แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1. ผลงานด้านวิชาการ การวิจัย และการพัฒนา และ 2. ผลงานด้านดนตรีไทย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาประวัติของครูสุรพล จันทราปัติย์ ได้แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ประวัติทั่วไป โดยครูสุรพล จันทราปัติย์ เกิดเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2490 ตำบลบางปะกงอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นบุตรคนที่ 4 ของนายประสงค์ จันทราปัติย์ และนางสำเนียง จันทราปัติย์ (สกุลเดิม ศุภศฤงคาร) มีพี่น้องรวม 8 คน สมรสกับศาสตราจารย์ ดร.อังคณาณ์ จันทราปัติย์ (สกุลเดิม นาคสวัสดิ์) มีบุตร 2 คน ประวัติการศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนวัฒนาลัย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนบางปะกง “บวรวิทยายน” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนอำนวยการพระนคร ระดับปริญญาตรี คณะกสิกรรมและสัตวบาล (คณะเกษตรในปัจจุบัน) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน ระดับปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตร์ ที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (National Institute of Development Administration : NIDA) และระดับปริญญาเอก สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยมิสซิสซิปปีสเตท (Mississippi State University) ประเทศสหรัฐอเมริกา 2) ประวัติการศึกษาวิชาดนตรีไทยของครูสุรพล จันทราปัติย์ โดยได้เริ่มเรียนขิมจากคุณพ่อประสงค์ จันทราปัติย์ต่อมาคุณพ่อได้นำมาฝากตัวเป็นศิษย์เรียนขิมกับศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และได้รับการถ่ายทอดกลวิธีการบรรเลงขิมชั้นสูงจากศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ นอกจากนี้ได้ศึกษาเพิ่มเติมด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ศึกษาวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยชนิดต่างๆ

วารสารดนตรีและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

จนเกิดความชำนาญ และ 3) ผลงานของครูสุรพล จันทราปัติย์ ได้แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1. ผลงานด้านวิชาการ การวิจัย และการพัฒนา และ 2. ผลงานด้านดนตรีไทย จากข้อมูลข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของศักดิ์พจน์ วุฒิหทัย (2555 : 171-172) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทย : กรณีศึกษาครูฉลาก โปธิ์สามตัน ผลวิจัยพบว่า ครูฉลาก โปธิ์สามตัน เกิดวันที่ 2 กันยายน พ.ศ.2479 ในตระกูลนักดนตรีของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อมาครูประสิทธิ์ ถาวร ได้พามาฝากตัวเป็นศิษย์ของท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ศึกษาวิธีการบรรเลงดนตรีไทยในเครื่องมือต่างๆ จนเกิดความชำนาญโดยเฉพาะการบรรเลงฆ้องวงเล็ก ซึ่งครูฉลาก โปธิ์สามตัน ได้รับการถ่ายทอด กลวิธีการบรรเลงขั้นสูงจากท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) โดยตรง มีฝีมือเป็นที่ยอมรับในวงการดนตรีไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นลักษณะการดำเนินชีวิตของครูสุรพล จันทราปัติย์ สามารถนำมาเป็นแบบอย่างได้

2. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. การศึกษาวิเคราะห์บทเพลงที่ครูสุรพล จันทราปัติย์ ได้รับการถ่ายทอดจากศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์

2. วิเคราะห์การบรรเลงเดี่ยวขิมของครูสุรพล จันทราปัติย์

วารสารดนตรีและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

เอกสารอ้างอิง

- สงบศึก ธรรมวิหาร. (2545). **ดุริยางค์ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์พจน์ วุฒิหทัยโชติ. (2555). **ศึกษานุมิปัญญาครุตนตรีไทย : กรณีศึกษาครุฉลาก โปธิสามตัน**.
วิทยานิพนธ์. ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุทัย ศาสตรา. (2561). การสร้างสรรค์ดนตรีไทย: แนวคิดและแนวทางการเรียนการสอน. **วารสาร
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. 46(4) : 554 - 569.

วารสารดนตรีและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566